

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49



Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2008
Náklad 450 kusů
Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2



91087/09

2025/2, 2024/2, 595/94, 2042/0, 395/56. Středověk, novověk. Sídliště, zaniklá cesta. Záchranný výzkum.

Během budování přeložky plynovodu pro rodinné domky SSZ Velatic bylo rýhou zachyceno také 6 jam s keramikou, spadající do rozmezí 13.–16. stol. Do 15. stol. náležel zavezený úvoz se starou cestou, vedoucí ke katastrální hranici Horákova.

Petr Kos

Resumé

Velatice (Bez. Brno-venkov), Velatický Široký. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Strasse. Rettungsgrabung.

VELKÁ BÍTEŠ (OKR. ŽDÁR NAD SÁZAVOU)

Kostelní ulice, Na Valech, Tišnovská, Vlkovská. Středověk. Kostel. Záchranný výzkum.

Akce byla vyvolána výstavbou a rekonstrukcí kanalizace v prostoru severně a východně kostela sv. Jana Křtitele. Stavební práce zasáhly přilehlé části ulic Kostelní, Na Valech, Tišnovská a Vlkovská. V rámci dokumentace vzniklých řezů nebyly pozorovány žádné archeologické doklady osídlení v tomto prostoru. Vzhledem k absenci humusového horizontu při povrchu podložních vrstev je pravděpodobné, že případné zvrstvení a komunikační horizonty byly odstraněny již dříve při budování veřejných komunikací.

Severně kostela, při západním výběhu parčíku v ulici Vlkovská, byla výkopy narušena pozdně středověká vápenická pec s poměrně rozsáhlou obslužnou jámou. Vzhledem k datování zánikových horizontů objektu můžeme uvažovat o souvislosti s rekonstrukcí kostela sv. Jana Křtitele a výstavbou jeho pozdně středověkého opevnění.

Petr Holub

Literatura

Holub, P. 2007: Velká Bíteš – kanalizace. Terénní dokumentace z akce A114/2007 uložená v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.

Resumé

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou). Mittelalter. Kirche. Rettungsgrabung.

VELKÉ HERALTICE (K. Ú. VELKÉ HERALTICE, OKR. OPAVA)

Usedlost č. p. 199, p. č. 789. Vrcholný středověk. Vesnice. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum (NPÚ Ostrava, č. akce 14/07) byl vyvolán opravou zahradní besídky v areálu domu č. p. 199 ve Velkých Heralticích. Objekt besídky, nacházející se ve střední části parcely, je přistavěn

k hospodářské budově, dnes mezi více vlastníků rozdělené zemědělské usedlosti, která je součástí středověkého jádra dlouhé lánové vsi, vysazené před rokem 1265.

Vlastník nemovitosti Ing. Radomil Dostál ohlásil, že při podkopávání základů besídky objevil keramické fragmenty a zvířecí kosti. Následným drobným záchranným výzkumem byla v srpnu 2007 prozkoumána část jednoduché oválné hrnčířské pece vertikální bezroštové konstrukce. Zatímco výplň vypalovací komory, tvořená zčásti zborcenou kopulí, obsahovala pouze nepočetné keramické zlomky, z navazující a jen částečně zkoumané předpeční jámy pocházejí fragmenty několika rekonstruovatelných nádob s různými výrobními vadami. Soubor vykazuje shodné znaky se smíšeným keramickým horizontem, který v nedaleké Opavě reprezentuje přechod od raně středověké výrobní tradice k vrcholně středověké produkci a je za současného stavu poznání řazen do intervalu 30.–50. let 13. stol.

Záchranný archeologický výzkum byl hrazen z Programu podpory záchranných archeologických výzkumů MK ČR.

Tereza Krasnokutská, Michal Zezula

Literatura

Kouřil, P., Prix, P., Wihoda, M. 2000: Hradý českého Slezska, 156–165. Brno–Opava.

Resumé

Velké Heraldice (Bez. Opava), Besitz Haus Nr. 199. Parzelle Nr. 789. Hochmittelalter. Dorf. Rettungsgrabung.

VELKÉ MEZIRÍČÍ (OKR. ŽDÁR NAD SÁZAVOU)

Ulice Novosady. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Archeologický dohled nad výkopovými pracemi pro rekonstrukci kanalizačního a vodovodního řadu v ulici Novosady byl realizován v měsících dubnu až červnu 2007 (Holub 2007). Předmětný prostor se nachází na říční terase řeky Oslavy v severovýchodní části historického jádra města. V minulosti nesl název Židovská či Dalimilova ulice (Dvořák 1999, 73–74). Dnes se ulice nazývá Novosady, což navazuje na tradici dřívějšího pojmenování Nové město (Štindl 2004, 151), jenž se patrně vztahuje k raně novověkému osídlení židovskou komunitou. Ojedinelé případy židovského osídlení lze v Meziříčí připustit již na konci 15. století, formování zdejší židovské obce však spadá až do první poloviny století sedmnáctého. V této době vykazuje židovská komunita již všechny znaky samostatné obce. Židé se usadili v tzv. Novém městě, v původní hrnčířské čtvrti, sevřené z jedné strany řekou Oslavou, z druhé mlýnskou strouhou (Šindl 2004, 151–152).

Geologické podloží lokality tvoří říční terasa a náplavy řeky Oslavy, jak je patrné na řezu P1. Říční terasa je tvořena několika vrstvami valounů různé velikosti. Na ni na-

léhají písčité vrstvy, tvořící pravděpodobně chráněný ostrov, vhodný pro osídlení na soutoku obou řek. Navazuje zkulturněný hlinitý písek jako přímý předchůdce kolonizačního horizontu. Směrem k jihu se vyvýšený prostor vhodný pro osídlení vytrácí, a proto bylo toto území pravděpodobně často zatápěno pravidelnými záplavami.

Nejstarší kulturní vrstvy (s. j. 113, 121, 123, 130, 132, 143), navazující na podloží, mají charakter odpadních planýrek, prokládaných místy povodňovými hlínami a písky (s. j. 111, 112, 110, 122, 124, 131, 133, 144). Lze je přičíst ještě pozdně středověkému předžidovskému osídlení lokality. Na základě keramických nálezů obsažených ve vzorkovaných vrstvách můžeme je datovat do 15. a na přelom 15. a 16. století.

Pozůstatky dláždění či šterkové komunikační úrovně naznačují trvalé osídlení oblasti a snahu člověka o zpevnění povrchu daného prostoru (s. j. 135, 142, 129, 126, 117, 119, 114, 108, 105). Tyto aktivity náležejí již většinou k novověkým zásahům. Nejstarší doklad zpevnění povrchu valouny lze však datovat již do období středověku. Někdy v průběhu 16. století můžeme v případě s. j. 119 a 135 hovořit o dláždění veřejného prostranství jako takovém. Zejména kamenná dlažba s. j. 135, která převrstvuje požárový zánikový horizont s. j. 137 a 138, patrný v celé severní části výkopu kanalizační i vodovodní rýhy, poukazuje na změnu využití prostoru v průběhu 16. století.

V úseku mezi ulicemi V Podloubí a K Haltýři byla zachycena část trasy dřevěného vodovodního potrubí. Ze získaného vzorku roury pro dendrochronologické datování nebylo možné určit datum smýcení použitého kmene. Lze uvažovat snad o barokním stáří. Potrubí bylo sestaveno z vrtaných borových klád, spojovaných železnými spojkami. Nejseverněji byl relikt dřevěného potrubí pozorován v čele výkopu kanalizace před domem č. o. 12 (č. p. 1115).

Z nejmladších nálezových situací bylo pozorováno novověké zdvo domu východně budovy Novosady č. o. 131, snesené pravděpodobně při výstavbě a rozšíření silničního průtahu městem. Případné reliktu opevnění města, jež lze v těchto místech předpokládat, nebyly zachyceny.

Petr Holub

Literatura

Dvořák, A. 1999: Velké Meziříčí na dobových pohlednicích I. 1897–1922. Velké Meziříčí.

Holub, P. 2007: Velké Meziříčí Novosady, rekonstrukce vodovodu a kanalizace. Nálezořá zpráva č. 52/07 uložená v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.

Štindl, M. 2004: Velká Mezeřič Františka Ignáce Konteka 1401–1723, městská kronika barokní Moravy. Tišnov.

Resumé

Velké Meziříčí (Bez. Žďár nad Sázavou), Novosady Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

VÉMYSLICE (OKR. ZNOJMO)

Intravilán obce. Doba mlado-pozdněhradištní, středověk. Záchranňý výzkum.

V rozmezí října 2006 až dubna 2007 realizovala znojemská pobočka ÚAPP Brno, v. v. i., záchranňý archeologický výzkum v rámci rekonstrukce průtahu obcí (silnice II/396). Terénními zásahy byla zasažena především historická část obce, tedy náves, až do prostoru za radnicí a kostelem. V rámci výzkumu se podařilo na trasách budované kanalizace zachytit a prozkoumat 4 zahloubené objekty. Ty se nacházejí na ZM ČR 34 – 11 – 04, v měřítku 1:10 000, v okolí bodu 438 mm od západní sekční čáry a 354 mm od jižní sekční čáry.

Tři objekty náležejí do mladohradištního, případně pozdněhradištního období, tedy do průběhu 12. a počátku 13. století. Jedná se tak doposud o nejstarší doložené doklady existence historických Vémyslic. Poslední objekt patří už vlastněmu středověkému vývoji obce a je datován keramickým materiálem do 14. století. Geologické podloží bylo ve výkopech kanalizace tvořeno výhradně žlutou vápnitou ulehlou hlínou (spraš). Zajímavostí je místy až dva metry mocné souvrství novodobých písčitých splachů, které původní úroveň s archeologickými objekty zcela převrstvily a výrazně tak zvedly výšku terénu. Materiál byl snášen z výrazné vyvýšeniny jižně od návsi s nadmořskou výškou 301 m. Západně od ní je lokalizován také pramen, který ke snosu materiálu mohl přispět. Vlastní náves s archeologickými nálezy leží téměř na rovině, na okraji inundačního terénu říčky Rokytne. Nadmořská výška činí 250 m.

Zdeněk Čižmář

Resumé

Vémysllice (Bez. Znojmo). Jüngere/spätburgwallzeit, Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.



Obr. 116: Vémysllice. Celkový průběh výkopu kanalizace na návsi obce. Abb. 116: Vémysllice. Verlauf des Grabens für Kanalisierung auf dem Dorfplatz.